ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 2ας Απριλίου 2009 *

Στην υπόθεση C-523/07,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει των άρθρων 68 ΕΚ και 234 ΕΚ, την οποία υπέβαλε το Korkein hallinto-oikeus (Φινλανδία) με απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2007, που περιήλθε στο Δικαστήριο αυθημερόν, στο πλαίσιο της διαδικασίας που κίνησε η

A,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Rosas, πρόεδρο τμήματος, A. Ó Caoimh, J. N. Cunha Rodrigues (εισηγητή), U. Lõhmus και P. Lindh, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott
γραμματέας: C. Strömholm, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 22ας Οκτωβρίου 2008,

* Γλώσσα διαδικασίας: η φινλανδική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Heliskoski και την A. Guimaraes-Purokoski,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Lumma και την J. Kemper,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την Τ. Παπαδοπούλου,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον R. Adam, επικουρούμενο από τη W. Ferrante, avvocato dello Stato,

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τη V. Jackson, επικουρούμενη από τον C. Howard, QC,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους P. Aalto και V. Joris,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 29ης Ιανουαρίου 2009,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000 (ΕΕ L 338, σ. 1, στο εξής: κανονισμός).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο αναιρέσεως που άσκησε η A, μητέρα των τέκνων C, D και E, κατά της αποφάσεως του Kuopion hallinto-oikeus [Διοικητικού Πρωτοδικείου του Kuopio (Φινλανδία)] η οποία επικύρωσε την απόφαση με την οποία η perusturvalautakunta (επιτροπή εγγυήσεως των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων, στο εξής: επιτροπή εγγυήσεως) αφαίρεσε επειγόντως από την A την επιμέλεια των παιδιών αυτών και τα τοποθέτησε σε ίδρυμα.

Το νομικό πλαίσιο

Το κοινοτικό δίκαιο

3 Η δωδέκατη και η δέκατη τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού έχουν ως εξής:

«(12) Οι κανόνες δικαιοδοσίας που θεσπίζονται δυνάμει του παρόντος κανονισμού περί γονικής μέριμνας επιλέγονται υπό το πρίσμα του συμφέροντος του παιδιού, ειδικότερα δε του κριτηρίου της εγγύτητας. Αυτό σημαίνει ότι κατά πρώτο λόγο θα πρέπει να είναι αρμόδια τα δικαστήρια του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού, εκτός από ορισμένες περιπτώσεις μεταβολής της διαμονής του παιδιού ή ύστερα από συμφωνία μεταξύ των δικαιούχων της γονικής μέριμνας.

(13) Ο παρών κανονισμός επιτρέπει στο αρμόδιο δικαστήριο, κατ' εξαίρεση και υπό ορισμένες προϋποθέσεις, και πάντοτε με γνώμονα το συμφέρον του παιδιού, να παραπέμπει την υπόθεση σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, εφόσον αυτό είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση. […]»

4 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού ορίζει τα εξής:

«1. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται, ανεξάρτητα από το είδος του δικαστηρίου, σε αστικές υποθέσεις που αφορούν:

[…]

β) την ανάθεση, την άσκηση, την ανάθεση σε τρίτο, την ολική ή μερική αφαίρεση της γονικής μέριμνας.»

5 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού προβλέπει τα εξής:

«Τα δικαστήρια κράτους μέλους έχουν δικαιοδοσία επί θεμάτων που αφορούν τη γονική μέριμνα παιδιού το οποίο έχει συνήθη διαμονή σε αυτό το κράτος μέλος κατά τη στιγμή της άσκησης της προσφυγής.»

6 Το άρθρο 13, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού έχει ως εξής:

«Όταν δεν μπορεί να διαπιστωθεί η συνήθης διαμονή του παιδιού και δεν μπορεί να προσδιορισθεί η δικαιοδοσία δυνάμει του άρθρου 12, αρμόδια είναι τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το παιδί.»

7 Το άρθρο 15, παράγραφος 1, του κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, τα δικαστήρια κράτους μέλους που έχουν δικαιοδοσία ως προς την ουσία της υπόθεσης μπορ[ούν], εάν κρίν[ουν] ότι δικαστήριο άλλου κράτους μέλους με το οποίο το παιδί έχει ιδιαίτερη σχέση είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση ή μέρος της υπόθεσης και εφόσον αυτό εξυπηρετεί το ύψιστο συμφέρον του παιδιού:

α) να αναστείλ[ουν] την εκδίκαση της υποθέσεως ή μέρους αυτής και να καλέσ[ουν] τα μέρη να προσφύγουν ενώπιον του δικαστηρίου αυτού του άλλου κράτους μέλους σύμφωνα με την παράγραφο 4, ή

β) να καλέσ[ουν] δικαστήριο ενός άλλου κράτους μέλους να ασκήσει τη δικαιοδοσία του σύμφωνα με την παράγραφο 5.»

8 Κατά το άρθρο 17 του κανονισμού αυτού:

«Δικαστήριο κράτους μέλους διαπιστώνει αυτεπαγγέλτως την έλλειψη δικαιοδοσίας του εφόσον επιλαμβάνεται υπόθεσης για την οποία δεν έχει δικαιοδοσία βάσει του παρόντος κανονισμού και για την οποία δικαστήριο άλλου κράτους μέλους έχει δικαιοδοσία δυνάμει του παρόντος κανονισμού.»

9 Το άρθρο 20, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Σε επείγουσες περιπτώσεις, οι διατάξεις του παρόντος κανονισμού δεν εμποδίζουν τα αρμόδια δικαστήρια κράτους μέλους να λαμβάνουν προσωρινά ή ασφαλιστικά μέτρα σχετικά με πρόσωπα ή περιουσιακά στοιχεία που ευρίσκονται στο κράτος αυτό, τα οποία προβλέπονται από το δίκαιο αυτού του κράτους μέλους, έστω και αν το δικαστήριο άλλου κράτους μέλους έχει, σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό, δικαιοδοσία ως προς την ουσία της υπόθεσης.»

10 Το άρθρο 53 του κανονισμού προβλέπει τα εξής:

«Κάθε κράτος μέλος διορίζει μία ή περισσότερες κεντρικές αρχές, επιφορτισμένες να παρέχουν τη συνδρομή τους [κατά] την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού και καθορίζει τις κατά τόπον ή τις καθ' ύλη αρμοδιότητές τους. Εάν ένα κράτος μέλος έχει υποδείξει περισσότερες της μιας κεντρικής αρχής, οι κοινοποιήσεις, κατ' αρχήν, απευθύνονται απευθείας στην αρμόδια κεντρική αρχή. Εάν κοινοποίηση απευθυνθεί σε αναρμόδια κεντρική αρχή, αυτή υποχρεούται να τη διαβιβάσει στην αρμόδια κεντρική αρχή και να ενημερώσει τον αποστολέα σχετικά.»

11 Το άρθρο 55 του κανονισμού αυτού προβλέπει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Οι κεντρικές αρχές, κατόπιν αιτήματος κεντρικής αρχής άλλου κράτους μέλους ή του δικαιούχου γονικής μέριμνας, συνεργάζονται στο πλαίσιο συγκεκριμένων υποθέσεων με σκοπό την επίτευξη των στόχων του παρόντος κανονισμού. Προς τον σκοπό αυτό λαμβάνουν, απευθείας ή μέσω δημοσίων αρχών ή άλλων οργανισμών, οιοδήποτε

ενδεδειγμένο μέτρο, σύμφωνα με τη νομοθεσία αυτού του κράτους μέλους περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προκειμένου:

α) να συλλέγουν και να ανταλλάσσουν πληροφορίες:

i) για την κατάσταση του παιδιού,

ii) για εκκρεμούσες διαδικασίες ή

iii) για ληφθείσες αποφάσεις σχετικά με το παιδί

[…].

γ) να διευκολύνουν την επικοινωνία μεταξύ δικαστηρίων, ιδιαίτερα για την εφαρμογή του άρθρου 11, παράγραφοι 6 και 7, και του άρθρου 15

[…]».

Η εθνική νομοθεσία

12 Κατά το άρθρο 15, παράγραφος 1, του νόμου περί κοινωνικής αρωγής [sosiaalihuoltolaki (710/1982), στο εξής: νόμος 710/1982], όπως ίσχυε κατά την ημερομηνία των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, σε επείγουσες περιπτώσεις ή όταν απαιτείται από τις περιστάσεις, ο οικείος δήμος ή η οικεία κοινότητα οφείλει επίσης να ασχολείται με την οργάνωση της παροχής αρωγής και της παροχής των λοιπών κοινωνικών υπηρεσιών για τα άτομα που διαμένουν εντός των ορίων της κοινότητας ή του δήμου, αλλά δεν έχουν εκεί τον τόπο κατοικία τους.

13 Δυνάμει του άρθρου 16 του νόμου περί προστασίας της παιδικής ηλικίας [lastensuojelulaki (683/1983), στο εξής: νόμος 683/1983], όπως ίσχυε κατά την ημερομηνία των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως της κύριας δίκης, ένα δημοτικό ή κοινοτικό όργανο κοινωνικής δράσεως οφείλει να λαμβάνει αμέσως μέτρα αρωγής, οσάκις οι συνθήκες υπό τις οποίες ανατρέφεται το παιδί ή ο έφηβος απειλούν ή δεν διασφαλίζουν την υγεία του ή την ανάπτυξή του.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

14 Κατά τη διάρκεια του Δεκεμβρίου του 2001, τα τέκνα C, D και E εγκαταστάθηκαν στη Σουηδία μαζί με τη μητέρα τους A και τον πατριό τους F. Προηγουμένως, οι κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου X, στη Φινλανδία, είχαν αναλάβει οι ίδιες την επιμέλεια των D και E. Η απόφαση για την ανάληψη της επιμέλειας οφειλόταν στη βίαιη συμπεριφορά του πατριού τους και, ακολούθως, ανεστάλη. Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού 2005, η οικογένεια αυτή εγκατέλειψε τη Σουηδία για να περάσει τις διακοπές της στη Φινλανδία. Παρέμεινε στο φινλανδικό έδαφος, διαμένοντας σε τροχόσπιτα σε διάφορα κάμπινγκ, χωρίς τα τέκνα να πηγαίνουν στο σχολείο. Στις 30 Οκτωβρίου 2005 η εν λόγω οικογένεια κατέθεσε αίτηση στις κοινωνικές υπηρεσίες της πόλεως Y (Φινλανδία) για την εξεύρεση κατοικίας.

15 Με αποφάσεις της επιτροπής εγγυήσεως της 16ης Νοεμβρίου 2005, που εκδόθηκαν βάσει του νόμου 683/1983, η επιμέλεια των τέκνων C, D και E αφαιρέθηκε επειγόντως από τους γονείς στη Φινλανδία και τα τέκνα αυτά τοποθετήθηκαν σε ανάδοχη οικογένεια, με την αιτιολογία ότι είχαν εγκαταλειφθεί.

16 Η Α και ο F ζήτησαν την ακύρωση των αποφάσεων σχετικά με το εν λόγω επείγον μέτρο ανάθεσης της επιμέλειας.

17 Με αποφάσεις της 15ης Δεκεμβρίου 2005, η επιτροπή εγγυήσεως απέρριψε αυτό το αίτημα ακυρώσεως και, δυνάμει του άρθρου 16 του νόμου 683/1983, ανέλαβε την επιμέλεια των τέκνων C, D και E και διέταξε την τοποθέτησή τους σε ίδρυμα.

18 Η Α άσκησε προσφυγή ενώπιον του Kuopion hallinto-oikeus, με αίτημα την ακύρωση των αποφάσεων αυτών και την εκ νέου ανάθεση της επιμέλειας των τέκνων της στην ίδια. Η Α διευκρίνισε ότι, όταν αναχώρησαν από τη Σουηδία με τον F στα μέσα Νοεμβρίου του 2005, τα παιδιά παρέμειναν στη Φινλανδία στο σπίτι της αδελφής του πατριού τους. Με απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2006, το εν λόγω δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή αυτή και επιβεβαίωσε τις προσβαλλόμενες αποφάσεις. Αιτιολόγησε την απόφασή του τονίζοντας ότι, αν ληφθεί υπόψη το άρθρο 15, παράγραφος 1, του νόμου 710/1982, η επιτροπή εγγυήσεως παρενέβη στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της. Το εν λόγω δικαστήριο πρόσθεσε ότι οι συνθήκες διαβιώσεως των παιδιών έθεταν σοβαρά σε κίνδυνο τη σωματική και ψυχική υγεία τους και την ανάπτυξή τους. Η αφαίρεση της επιμέλειας των τέκνων και η τοποθέτησή τους σε ίδρυμα κατέστησε δυνατή την παροχή στα τέκνα ή αναγκαίας ψυχιατρικής φροντίδας και τους παρέσχε τη δυνατότητα να πάνε στο σχολείο καθώς και ένα σταθερό και ασφαλές περιβάλλον.

19 Η Α προσέβαλε την απόφαση αυτή ενώπιον του Korkein hallinto-oikeus (Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου), ισχυριζόμενη ότι οι φινλανδικές αρχές δεν είχαν διεθνή δικαιοδοσία. Συναφώς, η Α επισήμανε ότι τα τέκνα C, D και E έχουν από τις 2 Απριλίου 2007 τη σουηδική ιθαγένεια, δεδομένου ότι, από πολύ καιρό, έχουν τη μόνιμη κατοικία τους στη Σουηδία. Συνεπώς, η υπόθεση εμπίπτει στη δικαιοδοσία των σουηδικών δικαστηρίων.

20 Το Korkein hallinto-oikeus, εκτιμώντας ότι η ερμηνεία του κανονισμού ήταν αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της οποίας είχε επιληφθεί, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) α) Έχει εφαρμογή ο κανονισμός […] στην εκτέλεση ως προς όλα της τα στοιχεία μιας αποφάσεως όπως η επίδικη, η οποία διατάσσει την άμεση αφαίρεση της επιμέλειας παιδιού και την ανάθεσή της σε τρίτους, ήτοι σε ίδρυμα ή σε ανάδοχη οικογένεια, σε περίπτωση που οι ενέργειες αυτές αποφασίστηκαν με μία και μόνη απόφαση που εκδόθηκε στο πλαίσιο των κανόνων δημοσίου δικαίου για την προστασία των παιδιών;

β) Ή μήπως ο ως άνω κανονισμός έχει εφαρμογή, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 1, παράγραφος 2, σημείο δ΄, αυτού, μόνο στο μέρος εκείνο της αποφάσεως που αφορά την ανάθεση της επιμέλειας σε τρίτους;

2) Πώς πρέπει να ερμηνευθεί, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, η έννοια της "συνήθους διαμονής" περί της οποίας γίνεται λόγος στο άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού, καθώς και στο συναφές άρθρο 13, παράγραφος 1, ειδικότερα σε σχέση με μια κατάσταση στην οποία το παιδί έχει τη μόνιμη κατοικία του σε κράτος μέλος, αλλά διαμένει σε άλλο κράτος μέλος, όπου όμως δεν διαμένει σε συγκεκριμένο μέρος;

3) α) Αν θεωρηθεί ότι η συνήθης διαμονή του παιδιού δεν βρίσκεται εντός του άλλου αυτού κράτους μέλους, υπό ποιες προϋποθέσεις μπορεί να ληφθεί ένα προσωρινό ή ασφαλιστικό μέτρο (περί αναθέσεως της επιμέλειας του παιδιού σε τρίτον) βάσει του άρθρου 20, παράγραφος 1, του κανονισμού, εντός του κράτους μέλους αυτού;

β) Είναι το προσωρινό ή ασφαλιστικό μέτρο περί του οποίου γίνεται λόγος στο άρθρο 20, παράγραφος 1, του κανονισμού αποκλειστικά ένα μέτρο που μπορεί να τεθεί σε εφαρμογή σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο; Είναι δεσμευτικές οι σχετικές με το εν λόγω μέτρο διατάξεις του εθνικού δικαίου κατά την εφαρμογή του άρθρου αυτού;

γ) Μετά τη λήψη του προσωρινού ή ασφαλιστικού μέτρου, πρέπει να παραπεμφθεί αυτεπαγγέλτως η υπόθεση σε δικαστήριο του αρμοδίου κράτους μέλους;

4) Αν το επιληφθέν συναφώς δικαστήριο του κράτους μέλους δεν έχει καμία δικαιοδοσία, πρέπει να απορρίψει τη σχετική προσφυγή ως απαράδεκτη ή να παραπέμψει την υπόθεση σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

21 Με το ερώτημα αυτό ερωτάται κατ' ουσίαν αν το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια, αφενός, ότι εφαρμόζεται στην περίπτωση μιας και μόνης αποφάσεως που διατάσσει την άμεση αφαίρεση της επιμέλειας παιδιού και την ανάθεσή της σε τρίτους και, αφετέρου, ότι η απόφαση αυτή εμπίπτει στην έννοια των «αστικών υποθέσεων» η οποία χρησιμοποιείται στη διάταξη αυτή, υπό την προϋπόθεση ότι έχει εκδοθεί στο πλαίσιο των κανόνων δημοσίου δικαίου περί προστασίας των παιδιών.

22 Το ερώτημα αυτό υποβλήθηκε από το ίδιο εθνικό δικαστήριο, στηρίζεται στην ίδια αιτιολογία και η διατύπωσή του είναι ακριβώς η ίδια με αυτήν του ερωτήματος επί του οποίου εκδόθηκε η απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 2007, C-435/06, C (Συλλογή 2007, σ. I-10141). Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να δοθεί η ίδια απάντηση που δόθηκε με την προπαρατεθείσα απόφαση C στο πρώτο ερώτημα της υποθέσεως εκείνης.

23 Πράγματι, σύμφωνα με το άρθρο 2, σημείο 7, του κανονισμού αυτού, η γονική μέριμνα περιλαμβάνει το σύνολο των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που παρέχονται σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο με δικαστική απόφαση, απευθείας από τον νόμο ή με ισχύουσα συμφωνία, όσον αφορά το πρόσωπο ή την περιουσία του παιδιού.

24 Σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο δ΄, του κανονισμού, η ανάθεση της επιμέλειας παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια ή σε ίδρυμα περιλαμβάνεται στα ζητήματα που σχετίζονται με τη γονική μέριμνα.

25 Εξάλλου, από την πέμπτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού προκύπτει ότι, για να εξασφαλιστεί η ίση μεταχείριση όλων των παιδιών, ο κανονισμός αυτός καλύπτει όλες τις αποφάσεις σε θέματα γονικής μέριμνας, περιλαμβανομένων των μέτρων προστασίας του παιδιού.

26 Μια απόφαση περί αφαιρέσεως της επιμέλειας παιδιού, όπως η επίδικη στην κύρια δίκη, εντάσσεται ως εκ της φύσεώς της στο πλαίσιο πράξης των δημοσίων αρχών, σκοπός της οποίας είναι να ικανοποιήσει τις ανάγκες προστασίας και αρωγής των ανηλίκων.

27 Η έννοια «αστικές υποθέσεις» πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο ώστε να καλύπτει ακόμη και μέτρα τα οποία, υπό το πρίσμα της έννομης τάξεως του κράτους μέλους, διέπονται από το δημόσιο δίκαιο.

28 Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται, εξάλλου, από τη δέκατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού, σύμφωνα με την οποία ο κανονισμός αυτός δεν προορίζεται να εφαρμόζεται στα «μέτρα δημοσίου δικαίου γενικού χαρακτήρα σε θέματα εκπαίδευσης και υγείας». Η εξαίρεση αυτή επιβεβαιώνει ότι ο κοινοτικός νομοθέτης δεν θέλησε να αποκλείσει από το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού το σύνολο των μέτρων που διέπονται από το δημόσιο δίκαιο.

29 Επομένως, στο πρώτο ερώτημα, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού έχει την έννοια ότι η απόφαση που διατάσσει την άμεση αφαίρεση της επιμέλειας παιδιού και την ανάθεσή της σε τρίτους, ήτοι σε ανάδοχη οικογένεια, εμπίπτει στην έννοια των «αστικών υποθέσεων» που χρησιμοποιείται στη διάταξη αυτή εφόσον έχει ληφθεί στο πλαίσιο των κανόνων δημοσίου δικαίου για την προστασία της παιδικής ηλικίας.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

30 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ποια ερμηνεία πρέπει να δοθεί στην έννοια της «συνήθους διαμονής» του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού, ιδίως στην περίπτωση κατά την οποία το παιδί διαθέτει μόνιμη κατοικία εντός κράτους μέλους, αλλά διαμένει σε άλλο κράτος μέλος, όπου διάγει βίο προσώπου χωρίς σταθερή διαμονή.

31 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού διατυπώνει την αρχή ότι η δικαιοδοσία των δικαστηρίων των κρατών μελών επί θεμάτων γονικής μέριμνας προσδιορίζεται σε συνάρτηση με τον τόπο στον οποίο βρίσκεται η συνήθης διαμονή του παιδιού κατά τον χρόνο της άσκησης της προσφυγής χωρίς εντούτοις να καθορίζει το περιεχόμενο αυτής της έννοιας.

32 Κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, του κανονισμού, όταν δεν μπορεί να αποδειχθεί η συνήθης διαμονή του παιδιού, αρμόδια είναι τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το παιδί.

33 Επομένως, η φυσική απλώς παρουσία του παιδιού εντός κράτους μέλους, ως επικουρικός κανόνας δικαιοδοσίας σε σχέση με εκείνον που διατυπώνει το άρθρο 8 του κανονισμού, δεν αρκεί για τον προσδιορισμό της συνήθους διαμονής του παιδιού.

34 Κατά πάγια νομολογία, από τις επιταγές που απορρέουν τόσο από την ομοιόμορφη εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου όσο και από την αρχή της ισότητας προκύπτει ότι το γράμμα μιας διατάξεως του κοινοτικού δικαίου που δεν περιέχει καμία ρητή παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της έννοιας και του περιεχομένου της πρέπει κανονικά να ερμηνεύεται, σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, κατά τρόπο αυτοτελή και ομοιόμορφο, με βάση το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η διάταξη αυτή και τον σκοπό που επιδιώκει η οικεία κανονιστική ρύθμιση (βλ., ιδίως, αποφάσεις της 18ης Ιανουαρίου 1984, 327/82, Ekro, Συλλογή 1984, σ. 107, σκέψη 11, και της 6ης Μαρτίου 2008, C-98/07, Nordania Finans και BG Factoring, Συλλογή 2008, σ. I-1281, σκέψη 17).

35 Επειδή το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού δεν περιέχει καμία ρητή παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της έννοιας και του περιεχομένου της «συνήθους διαμονής», ο προσδιορισμός αυτός πρέπει να γίνει με βάση το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται οι διατάξεις και τον σκοπό του κανονισμού, και κυρίως εκείνον που προκύπτει από τη δωδέκατη αιτιολογική του σκέψη, κατά την οποία οι κανόνες δικαιοδοσίας τους οποίους διατυπώνει ο κανονισμός αυτός επιλέγονται υπό το πρίσμα του συμφέροντος του παιδιού και, ειδικότερα, του κριτηρίου της εγγύτητας.

36 Η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την έννοια της «συνήθους διαμονής» σε άλλους τομείς του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 15ης Σεπτεμβρίου 1994, C-452/93 P, Magdalena Fernández κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. I-4295, σκέψη 22, της 11ης Νοεμβρίου 2004, C-372/02, Adanez-Vega, Συλλογή 2004, σ. I-10761, σκέψη 37, και της 17ης Ιουλίου 2008, C-66/08, Kozlowski,

Συλλογή 2008, σ. I-6041) δεν μπορεί να εφαρμοστεί άμεσα στο πλαίσιο της εκτιμήσεως της συνήθους διαμονής των παιδιών, κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού.

37 Η «συνήθης διαμονή» του παιδιού, κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1, του κανονισμού, πρέπει να προσδιορίζεται βάσει όλων των ιδιαίτερων πραγματικών περιστάσεων κάθε συγκεκριμένης περιπτώσεως.

38 Εκτός της αυτοπρόσωπης παρουσίας του παιδιού εντός κράτους μέλους, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και άλλοι παράγοντες από τους οποίους να μπορεί να συναχθεί ότι η παρουσία αυτή ουδόλως έχει προσωρινό ή ευκαιριακό χαρακτήρα και ότι η διαμονή του παιδιού εκφράζει την σε κάποιο βαθμό ενσωμάτωση σε ένα κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον.

39 Πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, μεταξύ άλλων, η διάρκεια, η κανονικότητα, οι συνθήκες και οι λόγοι της διαμονής επί του εδάφους κράτους μέλους και της μετοικήσεως της οικογένειας στο εν λόγω κράτος, η ιθαγένεια του παιδιού, ο τόπος και οι συνθήκες φοίτησης, οι γλωσσικές γνώσεις, καθώς και οι οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις του παιδιού εντός του εν λόγω κράτους.

40 Όπως παρατήρησε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 44 των προτάσεών της, η πρόθεση των γονέων να εγκατασταθούν μαζί με το παιδί εντός άλλου κράτους μέλους, εκφραζόμενη με ορισμένα απτά μέτρα, όπως η αγορά ή ενοικίαση κατοικίας εντός του κράτους μέλους υποδοχής, μπορεί να αποτελεί ένδειξη της μεταφοράς της συνήθους διαμονής. Άλλη ένδειξη μπορεί να αποτελεί η κατάθεση αιτήσεως ενώπιον των οικείων υπηρεσιών του εν λόγω κράτους για την απόκτηση κατοικίας μέσω των κοινωνικών υπηρεσιών.

41 Αντιθέτως, το γεγονός ότι τα παιδιά διαμένουν εντός κράτους μέλους όπου διάγουν, για σύντομη χρονική περίοδο, βίο προσώπων χωρίς σταθερή διαμονή μπορεί να αποτελεί ένδειξη για το γεγονός ότι η συνήθης διαμονή των παιδιών αυτών δεν βρίσκεται στο εν λόγω κράτος.

42 Στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να προσδιορίσει, με βάση τα κριτήρια που διατυπώθηκαν στις σκέψεις 38 έως 41 της παρούσας αποφάσεως και μια συνολική αιτιολόγηση, τον τόπο της συνήθους διαμονής των παιδιών.

43 Εντούτοις, δεν αποκλείεται να αποδειχθεί, κατόπιν της εκτιμήσεως αυτής, ότι είναι αδύνατο να προσδιοριστεί το κράτος μέλος εντός του οποίου βρίσκεται η συνήθης διαμονή του παιδιού. Σ' αυτήν την εξαιρετική περίπτωση και αν το άρθρο 12 του κανονισμού, το οποίο αφορά τη δικαιοδοσία των εθνικών δικαστηρίων για τα ζητήματα τα σχετικά με τη γονική μέριμνα οσάκις τα εν λόγω ζητήματα συνδέονται με αγωγή διαζυγίου, χωρισμού από τραπέζης και κοίτης ή ακύρωσης του γάμου των συζύγων, δεν έχει εφαρμογή, τα εθνικά δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το παιδί αποκτούν δικαιοδοσία για να κρίνουν επί της ουσίας της υποθέσεως δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 1, του κανονισμού.

44 Συνεπώς, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ο όρος «συνήθης διαμονή», που απαντά στο άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού, έχει την έννοια ότι η διαμονή αυτή αντιστοιχεί στον τόπο που εκφράζει κάποια ενσωμάτωση του παιδιού σε ένα κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον. Προς τούτο, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, μεταξύ άλλων, η διάρκεια, η κανονικότητα, οι συνθήκες και οι λόγοι της διαμονής επί του εδάφους κράτους μέλους και της μετοικήσεως της οικογένειας στο εν λόγω κράτος, η ιθαγένεια του παιδιού, ο τόπος και οι συνθήκες φοίτησης, οι γλωσσικές γνώσεις καθώς και οι οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις που έχει το παιδί εντός του εν λόγω κράτους. Στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να διαπιστώσει τη συνήθη διαμονή του παιδιού, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις ιδιαίτερες πραγματικές περιστάσεις κάθε συγκεκριμένης περιπτώσεως.

Επί του τρίτου ερωτήματος

45 Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, πρώτον, από ποιες προϋποθέσεις εξαρτάται η λήψη ασφαλιστικού μέτρου, όπως η αφαίρεση της επιμέλειας παιδιών, βάσει του άρθρου 20, παράγραφος 1, του κανονισμού. Δεύτερον, ερωτά αν αυτό το μέτρο μπορεί να τεθεί σε εφαρμογή σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο και αν οι σχετικές με το εν λόγω μέτρο διατάξεις του δικαίου αυτού είναι δεσμευτικές. Τρίτον, ερωτά αν, μετά τη θέση σε εφαρμογή του εν λόγω ασφαλιστικού μέτρου, η υπόθεση πρέπει να παραπεμφθεί στο αρμόδιο δικαστήριο άλλου κράτους μέλους.

46 Δυνάμει του άρθρου 20, παράγραφος 1, του κανονισμού, σε επείγουσες περιπτώσεις, οι διατάξεις του κανονισμού αυτού δεν εμποδίζουν τα αρμόδια δικαστήρια κράτους μέλους να λαμβάνουν προσωρινά ή ασφαλιστικά μέτρα σχετικά με πρόσωπα ή περιουσιακά στοιχεία που ευρίσκονται στο κράτος αυτό, τα οποία προβλέπονται από το δίκαιο αυτού του κράτους μέλους, έστω και αν το δικαστήριο άλλου κράτους μέλους έχει, σύμφωνα με τον κανονισμό, δικαιοδοσία ως προς την ουσία της υπόθεσης.

47 Από το γράμμα της ίδιας αυτής διατάξεως προκύπτει ότι η λήψη μέτρων σε ζητήματα γονικής μέριμνας από τα δικαστήρια κράτους μέλους που δεν έχουν δικαιοδοσία να κρίνουν επί της ουσίας της υποθέσεως εξαρτάται από την τήρηση των εξής τριών σωρευτικών προϋποθέσεων:

— τα μέτρα πρέπει να είναι επείγοντα,

— πρέπει να έχουν ληφθεί σχετικά με πρόσωπα ή περιουσιακά στοιχεία που ευρίσκονται στο κράτος μέλος όπου έχει την έδρα του το επιληφθέν της υποθέσεως δικαστήριο, και

— πρέπει να έχουν προσωρινό χαρακτήρα.

48 Τα μέτρα αυτά έχουν εφαρμογή στα παιδιά τα οποία, ενώ έχουν τη συνήθη διαμονή τους εντός κράτους μέλους, διαμένουν προσωρινώς ή ευκαιριακώς εντός άλλου κράτους μέλους και ευρίσκονται σε μια κατάσταση που μπορεί να βλάψει σοβαρά την ευζωία τους, περιλαμβανομένης της υγείας τους ή της ανάπτυξής τους, οπότε δικαιολογείται η άμεση λήψη μέτρων προστασίας. Ο προσωρινός χαρακτήρας αυτών των μέτρων απορρέει από το γεγονός ότι, δυνάμει του άρθρου 20, παράγραφος 2, του κανονισμού, αυτά παύουν να ισχύουν μόλις το δικαστήριο του κράτους μέλους που έχει διεθνή δικαιοδοσία να κρίνει επί της ουσίας λάβει τα μέτρα τα οποία θεωρεί προσήκοντα.

49 Ο κανονισμός δεν περιλαμβάνει ουσιαστικές διατάξεις σχετικά με το είδος των επειγόντων μέτρων που πρέπει να εφαρμόζονται.

50 Το άρθρο 20, παράγραφος 1, του κανονισμού ορίζει ότι τα προσωρινά ή ασφαλιστικά μέτρα που τα δικαστήρια κράτους μέλους καλούνται να λάβουν σε επείγουσες περιπτώσεις είναι αυτά «τα οποία προβλέπονται από το δίκαιο αυτού του κράτους μέλους».

51 Στο πλαίσιο αυτό, στον εθνικό νομοθέτη απόκειται να διατυπώσει τα μέτρα που οφείλουν να λαμβάνουν οι εθνικές αρχές, προκειμένου να προστατεύουν το ύψιστο συμφέρον του παιδιού, και να καθορίζει τις δικονομικές λεπτομέρειες της εκτελέσεώς τους.

52 Επειδή η λήψη αυτών των μέτρων γίνεται βάσει των διατάξεων του εθνικού δικαίου, ο δεσμευτικός χαρακτήρας τους πρέπει να απορρέει από την οικεία εθνική νομοθεσία.

53 Πρέπει ακόμη να εξεταστεί αν, κατόπιν της θέσεως σε εφαρμογή ενός ασφαλιστικού μέτρου, η υπόθεση πρέπει να παραπεμφθεί αυτεπαγγέλτως στο έχον δικαιοδοσία δικαστήριο άλλου κράτους μέλους.

54 Δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού, τα δικαστήρια κράτους μέλους που έχουν δικαιοδοσία για να κρίνουν επί της ουσίας μπορούν, αν κρίνουν ότι δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, με το οποίο το παιδί έχει ειδική σχέση, είναι σε θέση να κρίνει καλύτερα την υπόθεση, να ζητήσουν από το δικαστήριο αυτού του κράτους να ασκήσει τη δικαιοδοσία του.

55 Στο πλαίσιο των διατάξεων σχετικά με τους κανόνες δικαιοδοσίας σε ζητήματα γονικής μέριμνας, το εν λόγω άρθρο 15 είναι το μόνο που προβλέπει τη δυνατότητα να κληθεί δικαστήριο άλλου κράτους μέλους να ασκήσει τη δικαιοδοσία του.

56 Ο κανονισμός δεν επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια που διατάσσουν προσωρινά ή ασφαλιστικά μέτρα να παραπέμψουν την υπόθεση σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους μετά την εκτέλεση των μέτρων αυτών.

57 Εντελώς διαφορετικό είναι το ερώτημα αν τα εθνικά δικαστήρια, τα οποία έχουν θέσει σε εφαρμογή προσωρινά ή ασφαλιστικά μέτρα, οφείλουν να ενημερώνουν σχετικώς τα αρμόδια δικαστήρια άλλου κράτους μέλους.

58 Όπως αναφέρθηκε στη σκέψη 48 της παρούσας αποφάσεως, δυνάμει του άρθρου 20, παράγραφος 2, του κανονισμού, τα προσωρινά ή ασφαλιστικά μέτρα παύουν να ισχύουν μόλις το δικαστήριο κράτους μέλους που έχει διεθνή δικαιοδοσία να κρίνει επί της ουσίας λάβει τα μέτρα τα οποία θεωρεί προσήκοντα.

59 Επειδή τα προσωρινά ή ασφαλιστικά μέτρα έχουν μεταβατικό χαρακτήρα, ορισμένες περιστάσεις που συνδέονται με τη σωματική, ψυχολογική και πνευματική ανάπτυξη του παιδιού μπορούν να καταστήσουν αναγκαία την πρόωρη παρέμβαση του έχοντος δικαιοδοσία δικαστηρίου προκειμένου να ληφθούν οριστικά μέτρα.

60 Η αναγκαιότητα και ο επείγων χαρακτήρας των οριστικών μέτρων πρέπει να εκτιμώνται σε σχέση με την κατάσταση του παιδιού, την προβλέψιμη εξέλιξή της και την αποτελεσματικότητα των ληφθέντων προσωρινών ή ασφαλιστικών μέτρων.

61 Στο πλαίσιο αυτό, η προστασία του υψίστου συμφέροντος του παιδιού μπορεί να επιβάλλει στο εθνικό δικαστήριο που έθεσε σε εφαρμογή προσωρινά ή ασφαλιστικά μέτρα να ενημερώσει σχετικώς, απευθείας ή μέσω της κεντρικής αρχής που έχει ορισθεί δυνάμει του άρθρου 53 του κανονισμού, το έχον δικαιοδοσία δικαστήριο άλλου κράτους μέλους.

62 Η συνεργασία στο πλαίσιο υποθέσεων που αφορούν ειδικώς τη γονική μέριμνα προβλέπεται από το άρθρο 55 του κανονισμού και περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τη συλλογή και την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με την κατάσταση του παιδιού, τις εκκρεμείς διαδικασίες ή οποιαδήποτε απόφαση έχει ληφθεί σχετικά με το παιδί.

63 Το άρθρο 55, στοιχείο γ΄, του κανονισμού προβλέπει επικοινωνία μεταξύ των δικαστηρίων των κρατών μελών για την εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού.

64 Συνεπώς, καθόσον απαιτείται για την προστασία του υψίστου συμφέροντος του παιδιού, το εθνικό δικαστήριο που έχει θέσει σε εφαρμογή προσωρινά ή ασφαλιστικά μέτρα πρέπει να ενημερώσει συναφώς, απευθείας ή μέσω της κεντρικής αρχής που έχει ορισθεί δυνάμει του άρθρου 53 του κανονισμού, το έχον δικαιοδοσία δικαστήριο άλλου κράτους μέλους.

65 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ένα ασφαλιστικό μέτρο, όπως η αφαίρεση της επιμέλειας παιδιών, μπορεί να αποφασιστεί από εθνικό δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 20 του κανονισμού, εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

— το μέτρο αυτό να είναι επείγον,

— να έχει ληφθεί σχετικά με πρόσωπα που ευρίσκονται εντός του οικείου κράτους μέλους και

— να είναι προσωρινού χαρακτήρα.

Η θέση σε εφαρμογή του εν λόγω μέτρου, καθώς και ο δεσμευτικός χαρακτήρας του, καθορίζονται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο. Μετά από τη θέση σε εφαρμογή του ασφαλιστικού μέτρου, το εθνικό δικαστήριο δεν υποχρεούται να παραπέμψει την υπόθεση στο έχον δικαιοδοσία δικαστήριο άλλου κράτους μέλους. Πάντως, καθόσον απαιτείται για την προστασία του υψίστου συμφέροντος του παιδιού, το εθνικό δικαστήριο το οποίο έχει θέσει σε εφαρμογή προσωρινά ή ασφαλιστικά μέτρα πρέπει να ενημερώνει σχετικώς, απευθείας ή μέσω της κεντρικής αρχής που έχει ορισθεί δυνάμει του άρθρου 53 του κανονισμού, το έχον δικαιοδοσία δικαστήριο άλλου κράτους μέλους.

Επί του τετάρτου ερωτήματος

66 Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το δικαστήριο κράτους μέλους, εφόσον δεν έχει καμία δικαιοδοσία, οφείλει να διαπιστώσει την έλλειψη δικαιοδοσίας του ή να παραπέμψει την υπόθεση στο δικαστήριο άλλου κράτους μέλους.

67 Σύμφωνα με το άρθρο 17 του κανονισμού, «[δ]ικαστήριο κράτους μέλους διαπιστώνει αυτεπαγγέλτως την έλλειψη δικαιοδοσίας του εφόσον επιλαμβάνεται υπόθεσης για την οποία δεν έχει δικαιοδοσία βάσει του παρόντος κανονισμού και για την οποία δικαστήριο άλλου κράτους μέλους έχει δικαιοδοσία δυνάμει του παρόντος κανονισμού».

68 Όπως διαπιστώθηκε στη σκέψη 55 της παρούσας αποφάσεως, στο πλαίσιο των διατάξεων σχετικά με τους κανόνες δικαιοδοσίας σε ζητήματα γονικής μέριμνας, μόνον το άρθρο 15 του κανονισμού προβλέπει τη δυνατότητα να κληθεί το δικαστήριο άλλου κράτους μέλους να ασκήσει τη δικαιοδοσία του.

69 Στην περίπτωση που το δικαστήριο κράτους μέλους διαπιστώνει αυτεπαγγέλτως την έλλειψη δικαιοδοσίας του, ο κανονισμός δεν προβλέπει την παραπομπή της υποθέσεως σε δικαστήριο άλλου κράτους μέλους.

70 Πάντως, για τους ίδιους λόγους με αυτούς που αναφέρονται στις σκέψεις 59 έως 63 της παρούσας αποφάσεως και καθόσον η προστασία του υψίστου συμφέροντος του τέκνου το απαιτεί, το εθνικό δικαστήριο το οποίο διαπίστωσε αυτεπαγγέλτως την έλλειψη δικαιοδοσίας του πρέπει να ενημερώσει σχετικώς, απευθείας ή μέσω της κεντρικής αρχής που έχει ορισθεί δυνάμει του άρθρου 53 του κανονισμού, το έχον δικαιοδοσία δικαστήριο άλλου κράτους μέλους.

71 Επομένως, στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, στην περίπτωση κατά την οποία το δικαστήριο κράτους μέλους δεν έχει καμία δικαιοδοσία, οφείλει να διαπιστώσει αυτεπαγγέλτως την έλλειψη δικαιοδοσίας του, χωρίς να υποχρεούται να παραπέμψει την υπόθεση σε άλλο δικαστήριο. Πάντως, καθόσον απαιτείται για την προστασία του υψίστου συμφέροντος του παιδιού, το εθνικό δικαστήριο το οποίο διαπίστωσε την έλλειψη δικαιοδοσίας του πρέπει να ενημερώσει σχετικώς, απευθείας ή μέσω της κεντρικής αρχής που έχει ορισθεί δυνάμει του άρθρου 53 του κανονισμού, το έχον δικαιοδοσία δικαστήριο άλλου κράτους μέλους.

Επί των δικαστικών εξόδων

72 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000, έχει την έννοια ότι η απόφαση που διατάσσει την άμεση αφαίρεση της επιμέλειας παιδιού και την ανάθεσή της σε τρίτους εμπίπτει στην έννοια των «αστικών υποθέσεων» που χρησιμοποιείται στη διάταξη αυτή, εφόσον έχει ληφθεί στο πλαίσιο των κανόνων δημοσίου δικαίου για την προστασία της παιδικής ηλικίας.

2) Ο όρος «συνήθης διαμονή», που απαντά στο άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003, έχει την έννοια ότι η διαμονή αυτή αντιστοιχεί στον τόπο που εκφράζει κάποια ενσωμάτωση του παιδιού σε ένα κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον. Προς τούτο, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη,

μεταξύ άλλων, η διάρκεια, η κανονικότητα, οι συνθήκες και οι λόγοι της διαμονής επί του εδάφους κράτους μέλους και της μετοικήσεως της οικογένειας στο εν λόγω κράτος, η ιθαγένεια του παιδιού, ο τόπος και οι συνθήκες φοίτησης, οι γλωσσικές γνώσεις καθώς και οι οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις που έχει το παιδί εντός του εν λόγω κράτους. Στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να διαπιστώσει τη συνήθη διαμονή του παιδιού, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις ιδιαίτερες πραγματικές περιστάσεις κάθε συγκεκριμένης περιπτώσεως.

3) Ένα ασφαλιστικό μέτρο, όπως η αφαίρεση της επιμέλειας παιδιών, μπορεί να αποφασιστεί από εθνικό δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 20 του κανονισμού 2201/2003, εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

— το μέτρο αυτό να είναι επείγον,

— να έχει ληφθεί σχετικά με πρόσωπα που ευρίσκονται εντός του οικείου κράτους μέλους, και

— να είναι προσωρινού χαρακτήρα.

Η θέση σε εφαρμογή του εν λόγω μέτρου, καθώς και ο δεσμευτικός χαρακτήρας του, καθορίζονται σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο. Μετά από τη θέση σε εφαρμογή του ασφαλιστικού μέτρου, το εθνικό δικαστήριο δεν υποχρεούται να παραπέμψει την υπόθεση στο έχον δικαιοδοσία δικαστήριο άλλου κράτους μέλους. Πάντως, καθόσον απαιτείται για την προστασία του υψίστου συμφέροντος του παιδιού, το εθνικό δικαστήριο το οποίο έχει θέσει σε εφαρμογή προσωρινά ή ασφαλιστικά μέτρα πρέπει να ενημερώνει

σχετικώς, απευθείας ή μέσω της κεντρικής αρχής που έχει ορισθεί δυνάμει του άρθρου 53 του κανονισμού 2201/2003, το έχον δικαιοδοσία δικαστήριο άλλου κράτους μέλους.

4) Στην περίπτωση κατά την οποία το δικαστήριο κράτους μέλους δεν έχει καμία δικαιοδοσία, οφείλει να διαπιστώσει αυτεπαγγέλτως την έλλειψη δικαιοδοσίας του, χωρίς να υποχρεούται να παραπέμψει την υπόθεση σε άλλο δικαστήριο. Πάντως, καθόσον απαιτείται για την προστασία του υψίστου συμφέροντος του παιδιού, το εθνικό δικαστήριο το οποίο διαπίστωσε την έλλειψη δικαιοδοσίας του πρέπει να ενημερώσει σχετικώς, απευθείας ή μέσω της κεντρικής αρχής που έχει ορισθεί δυνάμει του άρθρου 53 του κανονισμού 2201/2003, το έχον δικαιοδοσία δικαστήριο άλλου κράτους μέλους.

(υπογραφές)